

## بررسی اقدامات انسدادی مرز استان سیستان و بلوچستان بر امنیت استان از دیدگاه

### صاحب نظران<sup>۱</sup>

محمد قاسمی<sup>۲</sup>، محسن صفی پور<sup>۳</sup>

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۷/۱۴

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۲۹

از صفحه ۱۰۵ تا ۱۲۸

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی

سال اول، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۲

### چکیده

از چندی پیش انسداد مرزها در کشور ایران در حال اجرا است و این انسداد به صورت حفر کانال، احداث پاسگاه، نصب سیم خاردار، دیوارکشی و استفاده از تجهیزات مدرن واپایشی (اپتیک) انجام می‌شود. با این حال انسداد مرز که با صرف هزینه‌های بسیار زیاد امکان پذیر است، اگر از سوی ارگان‌های مرتبط مورد بی‌مهری قرار گیرد، نه تنها نتیجه مثبتی نخواهد داشت، بلکه باعث به وجود آمدن مشکلاتی در منطقه نیز خواهد شد. این تحقیق درصدد است تا میزان تأثیر انواع انسدادها (نصب سیم خاردار، حفر کانال و خاکریز، گسترش پاسگاه‌ها و ساخت برجک‌های دیده‌بانی، ساخت دیوارهای بتنی و نصب دوربین‌های مدار بسته) در مرزهای استان سیستان و بلوچستان بر امنیت آن استان را از دیدگاه صاحب نظران و خبرگان بررسی کند. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و نحوه جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق، اسنادی-پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق شامل؛ خبرگان و صاحب نظران مرتبط با موضوع در سطح استان سیستان و بلوچستان اعم از نظامی، انتظامی، مرزبانی، قضایی و دیگر افراد مرتبط با حداقل بیش از چهار سال سابقه کار در استان است. نمونه مورد مطالعه شامل ۶۱ نفر است که تعداد ۵۵ نفر آنان مرد و ۶ نفر زن بوده و به صورت تمام شماری در دسترس انتخاب شده‌اند. از دیدگاه پاسخگویان، اقدامات صورت گرفته در خصوص انسداد مرزهای شرقی کشور، بیشترین تأثیر را به ترتیب بر شاخص‌های؛ واپایش تردهای غیرمجاز، کاهش تحرکات اشرار، جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر، جلوگیری از خروج تولیدات داخلی و مدیریت و واپایش بهتر بر مرزها و کمترین تأثیر را نیز به ترتیب بر شاخص‌های؛ افزایش سطح درآمد مرزنشینان، اشتغال‌زایی و افزایش تولید ملی داشته است.

**کلید واژه‌ها:** انسداد، امنیت، سیستان و بلوچستان، مرزبانان، مرزنشینان.

۱ - مطالب این مقاله برگرفته شده از طرح تحقیقاتی می‌باشد که با حمایت مرکز تحقیقات کاربردی فرماندهی مرزبانی انجام گرفته است.

۲ - مربی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی و دانشجوی دکتری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، نویسنده مسئول، رایانامه: Aomghasemi@yahoo.com

۳ - کارشناس ارشد مدیریت استراتژیک، مدرس دانشگاه علوم انتظامی امین

## مقدمه

با پیشرفت بشر، رابطه‌ی دولت‌ها و ملت‌ها پیوسته در حال دگرگونی و تعریف مجدد است. مرز نشینان امروزه تمایل دارند در جامعه‌ای زندگی کنند که دولت در آن حضوری مؤثرتر، کارآمدتر و پاسخگوتر داشته باشد. دولت‌ها نیز مایلند به منظور جلب رضایت مردم و افزایش سرمایه‌ی اجتماعی، خدماتی ارائه دهند که رضایت مردم، به‌ویژه مردم مناطق مرزی را جلب کنند و به تبع آن سطح مشارکت آنان را در فعالیت‌های اجتماعی افزایش دهند. به این منظور دولت‌ها باید برای بهبود کیفیت خدمات، تعهد پاسخگویی به مردم را داشته باشند و فقط به ایفای وظایف که ممکن است به اهداف تعریف نیز نیانجامد، بسنده نکنند. فریدمن<sup>۱</sup> اعتقاد دارد که در ساختار پلیس، بازگشت پلیس به جامعه، نه یک بازگشت فیزیکی و ظاهری، بلکه بازگشت رویکردی و نگرشی است که اصل پیشگیری از وقوع جرم و اصل رضایت شهروندی، نتیجه و حاصل آن است. توجه سازمان‌های عمومی نباید تنها به برآوردن نیازهای فردی مشتریان مستقیم خود معطوف باشد، بلکه می‌بایست به برآوردن نیازهای جامعه به عنوان یک کلیت نیز توجه داشته باشند.

با توجه به مطالب فوق، نقش دولت‌ها و سازمان‌ها برای ایجاد انسجام، وفاق اجتماعی، رفاه و آسایش و همچنین تأمین امنیت به‌ویژه در مناطق مرزی، پیچیده و مشکل شده است و رویکردهای قدیمی جوابگوی نیاز مرزهای ایران، به خصوص با وجود همسایگانی مانند کشور بی‌ثبات افغانستان نیست. آن‌گاه که پلیس با مظاهر بی‌نظمی و بی‌قانونی در مرز مقابله می‌کند، حاصل آن امنیتی است که بیشتر جنبه عمومی دارد. تقویت احساس امنیت در کنار تلاش برای توسعه امنیت عمومی در مرزها از جمله دغدغه‌های دولت‌ها و نظام‌های امنیتی و جزو جدایی‌ناپذیر برنامه‌های راهبردی کشورها است. در این راستا طرح انسداد فیزیکی مرزها با تأکید بر مرز سیستان و بلوچستان، می‌تواند به طور مستقیم در احساس امنیت عمومی و ارتقاء سطح آن در مناطق مرزی شرق کشور نقش بسزایی ایفاء کند. بنابراین با عنایت به اهمیت موضوع، در این مقاله سعی بر آن است تا تأثیر طرح انسداد مرزهای استان سیستان و بلوچستان بر امنیت استان، مورد کنکاش قرار گیرد.

---

1- Freedman

سیستان و بلوچستان منطقه‌ای در جنوب شرقی ایران با مساحت حدود ۱۵۵ هزار کیلومتر مربع است، عرض آن بین ایرانشهر تا مرز ۳۷۵ کیلومتر و طول آن بین ملک سیاه‌کوه و گواتر، ۵۶۰ کیلومتر است. این منطقه از طرف شرق قسمتی از مرز ایران با افغانستان و پاکستان را تشکیل می‌دهد و از طرف جنوب به دریای عمان منتهی می‌شود. مرزهای کشور در این استان از کوه ملک سیاه شروع شده از خاور رباط و میر جاوه و خاش عبور کرده و به رود تهلاب متصل می‌شود و پس از عبور از کندی به سیاه کوه می‌رسد. این ارتفاع را تا مقابل تپه کورکویان دنبال می‌کند، سپس مرز به سمت جنوب امتداد یافته و رود ماشکیل را قطع کرده و در ادامه با پیچ و خم‌هایی به رود نهنگ می‌رسد و آن را تا حدود یوسف چله پیروی کرده و سپس از رود مزبور، جدا و به سمت جنوب امتداد پیدا می‌کند و در خاور بندر گواتر به دریای عمان می‌رسد. از نظر موقعیت ریاضی، این استان از شرق و شمال شرق به کشورهای افغانستان و پاکستان، از شمال غربی به استان خراسان جنوبی، از غرب به استان کرمان و هرمزگان و از جنوب به دریای عمان محدود می‌شود. این استان بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵ دارای جمعیتی بالغ بر ۲۴۰۵۷۴۲ تن است.

مرز مشترک استان سیستان و بلوچستان با کشور پاکستان در حدود ۹۰۰ کیلومتر، با کشور افغانستان، ۳۰۰ کیلومتر و با دریای عمان به طور تقریبی، ۲۷۰ کیلومتر است. مرکز این استان، شهر زاهدان است و شهرهای مهم آن عبارتند از؛ ایرانشهر، چابهار، خاش، زابل، سراوان، نیک شهر.

این استان در شمال به استان خراسان جنوبی و کشور افغانستان، در شرق با مرز خاکی حدود ۱۲۶۰ کیلومتری به کشورهای پاکستان و افغانستان، در جنوب با مرز آبی ۳۰۰ کیلومتری به آب‌های آزاد دریای عمان و بالاخره در مغرب به استان‌های کرمان و هرمزگان محدود می‌شود. به طور کلی این استان به لحاظ طبیعی به دو ناحیه جغرافیایی سیستان در شمال و بلوچستان در جنوب قابل تفکیک است. کم آبی و هوای خشک، فقر و بیکاری، وجود قومیت‌های مختلف، نزاع‌های طایفه‌ای و اختلافات مذهبی بین شیعه و سنی، محرومیت و نفوذ برخی قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی و از همه مهمتر، هم‌مرز بودن با منطقه‌ای که بزرگترین تولید کننده مواد مخدر جهان است، موقعیت

ژئوپلیتیکی ویژه‌ای به این منطقه بخشیده و امنیت آن را در سال‌های متمادی دچار چالش‌های جدی و اساسی کرده است.

ترانزیت موادمخدر افغانستان از این منطقه، فراوانی سلاح و وجود اشرار مسلح، همواره ناامنی و یا هرج و مرج را در این بخش از سرزمین کشور عزیز ما حاکم کرده است. بحث موادمخدر و قاچاق آن یکی از تهدیدهای محوری برای کشور است که کانون آن در مرزهای سیستان و بلوچستان، کرمان، خراسان جنوبی و خراسان رضوی قرار دارد. آن سوی مرزهای یاد شده کانون بحران بوده و بیش از پنجاه سال است که کشور افغانستان درگیر جنگ و گریز بوده است، بنابراین مقوله‌ی مواد مخدر مسئله‌ی ناامنی را در جنوب شرق ایران تشدید کرده است.

با چنین شرایطی منطقه‌ی سیستان و بلوچستان به‌ویژه مرزهای آن مواجه با پدیده‌ای به نام وجود اشرار بوده که زمینه‌های مساعدی برای فعالیت‌های تبهکارانه و شرارت‌آمیز را فراهم کرده است. بستن جاده‌ها و زورگیری، گروکشی و گروگان‌گیری، قاچاق موادمخدر به روش‌های مختلف مانند عبور کاروان‌ها یا جاسازی و بلع از جمله مسائل ضد امنیتی هستند که پدیده‌ی اشرار را در این منطقه به عنوان تهدیدی جدی برای نظام مطرح کرده است.

مدتی است که انسداد مرز در کشور ایران، مطرح شده و در حال اجرا است و این انسداد به صورت حفر کانال، دیوار کشی، نصب سیم خاردار، ساخت پاسگاه و برجک و استفاده از تجهیزات مدرن واپایشی (اپتیک) صورت می‌پذیرد. انسداد مرز که با صرف هزینه‌های گزاف و نیروی انسانی بی‌شمار انجام می‌شود، اگر از سوی ارگان‌های مرتبط مورد بی‌مهری قرار گیرد، نه تنها نتیجه مثبتی نخواهد داشت، بلکه باعث به‌وجود آمدن مشکلاتی در منطقه خواهد شد. مرزها آبستن حوادث بسیاری هستند و مرزنشینان و مرزبانان تأثیرات مثبت و منفی آن را مشاهده و تجربه کرده‌اند.

امنیت مرزها از دغدغه‌های اصلی هر حکومت و حاکمیتی است و امنیت مرزها، همیشه انعکاس قدرت و استحکام حکومت‌ها بوده است. بر این اساس هر کشوری از شیوه‌های مختلف برای انسداد مرز سود جسته است. انسداد مرز پیامدهای مثبت و

منفی به همراه دارد و نادیده انگاشتن آنها و بررسی نکردن و تجزیه و تحلیل و رفع معایب و تقویت محاسن، باعث ایجاد ناامنی در منطقه خواهد شد.

وقتی با گروه دوم گفتگو می‌کنیم از رضایت کامل برخوردار هستیم، زیرا تبعات مثبت انسداد مرز را در زندگی خود شاهد هستیم. آنان شاهد افزایش سرویس‌دهی تاکسی‌ها و خودروهای شخصی به مسافران یا بهتر شدن کیفیت نان نانویی‌ها و خلوت شدن صف نانویی هستند که با انسداد مرز، از فروش فرآورده‌های نفتی و ارسال نان به افغانستان باز مانده و به شغل اصلی خود روی آورده‌اند. از سوی دیگر مینی‌بوس‌ها نیز به چرخه‌ی حمل و نقل و تراکتورها نیز به انجام کار کشاورزی بازگشته‌اند.<sup>۱</sup>

انسداد مرز باعث ارزان شدن سوخت در استان‌های مرزی، به‌ویژه سیستان و بلوچستان شده است. در گذشته هر ۲۰ لیتر بنزین به قیمت ۸ هزار تومان به فروش می‌رسید و هم‌اکنون (پس از انسداد مرز) به قیمت ۲۵۰۰ یا ۳ هزار تومان به فروش می‌رسد. همچنین انسداد مرز باعث افزایش کپسول گاز مایع و دسترسی آسان مردم به آن شده است، پیش از این افراد سودجو کپسول گاز مایع را به افغانستان قاچاق می‌کردند و تهیه گاز مایع برای شهروندان گاه تا ۳ روز به طول می‌انجامید، ولی هم‌اکنون با یک تماس تلفنی، پس از ۲۰ دقیقه کپسول گاز در جلوی درب منازل تحویل می‌شود.<sup>۲</sup>

از دیگر تبعات مثبت انسداد مرز می‌توان به کاهش آدم‌ربایی در منطقه اشاره کرد. به علت مرزی بودن استان، آدم‌ربایی و کسب درآمد کاذب، تبدیل به حرفه‌ی برخی از افراد شده بود زیرا طی چند ساعت امکان خروج از کشور را داشتند و این امر باعث ناامنی در منطقه شده بود، ولی هم‌اکنون با آمار ارائه شده از سوی مراجع مربوطه، شاهد کاهش جرایمی همچون آدم‌ربایی هستیم و یا کاهش ورود اتباع بیگانه غیرمجاز که نقش بسزایی در کاهش بیکاری مرزنشینان و ایجاد اشتغال برای آنان داشته است. در بسیاری از شهرهای سیستان و بلوچستان، نبض اقتصادی بازار در دست اتباع بیگانه و یا کارگران روزمزدی که با دستمزد پایین اقدام به کارگری می‌کردند، بود و جوانان ایرانی بیکار

۱ - برگرفته از تارنمای اینترنتی: news.police.ir

۲ - برگرفته از تارنمای اینترنتی: news.police.ir

شده بودند و با انسداد مرز، این معضل نیز حل شده است. اما انسداد مرز تبعات منفی را هم به بار خواهد آورد که در صورت فقدان تعامل و همکاری ارگان‌های ذی‌ربط، تمامی هزینه‌های انجام شده بیهوده خواهد بود و در این میان، پلیس بیشترین آسیب را متحمل خواهد شد.

فرماندهی مرزبانی ناجا براساس بند ۱۷ وظایف محوله، موظف شده تا با نظارت بر جمع‌آوری اطلاعات لازم از شیوه‌ها و ابزارهای مرزداری کشورهای مختلف و منابع داخلی و خارجی و انجام مطالعات و تحقیقات در مرزها به منظور استفاده از تجربیات مفید و پیدا کردن روش‌های نوین در بهینه کردن واپایش مرز استفاده کند، همچنین بر اساس بند ۲۰ وظایف محوله، به نظارت بر جمع‌آوری و بررسی آمارهای مختلف مرزی و تجزیه و تحلیل آن‌ها و پیشنهاد راهکارهای مناسب به دستگاه‌های ذی‌ربط به منظور اتخاذ تصمیمات مقتضی موظف شده است، بنابراین بر اساس وظایف محوله، لازم است که فرماندهی مرزبانی از توانمندی‌های خود در راستای انجام صحیح وظایف و مأموریت‌ها، به‌خصوص واپایش هرچه بهتر مرز (انسداد) در راستای تأمین مناسب امنیت مرز و مرزنشینان و... استفاده کند (پیلهور، ۱۳۸۵).

با عنایت به موارد گفته شده و اتفاقات تلخ زیادی از قبیل؛ گروگان‌گیری، تحرکات اشراک و... که در سال‌های گذشته در مرزها به‌وجود آمده، فرماندهی مرزبانی ناجا در انجام اقدامات بیشتر در راستای انسداد مرز، نسبت به گذشته مصمم‌تر شده است. بنابراین این مقاله به دنبال بررسی میزان تأثیر انواع انسدادها (نصب سیم خاردار، حفر کانال و خاکریز، گسترش پاسگاه‌ها و ساخت برجک‌های دیده‌بانی، ساخت دیوارهای بتنی و نصب دوربین‌های مداربسته) در مرزهای استان سیستان و بلوچستان بر امنیت آن استان از دیدگاه صاحب نظران و خبرگان است.

برخی کارکردهای مرزی: بر اساس نظر پرسکات<sup>۱</sup> (۱۹۸۷: ۸۰)، تنها کارکرد واقعی مرز، نشان دادن محدوده‌های اعمال حاکمیت است؛ موارد دیگر کارکرد مرز، تنها محدود به آن تعداد از کارکرد مرزها می‌باشند که برحسب لزوم در مرزهای ملی اعمال می‌شوند. مین<sup>۲</sup> (۱۹۶۳a)، بر این باور بود که کارکرد مرزها در یک وضعیت ثابت و ایستا قرار

1- Prescott

1- Minghi

ندارند، بلکه نسبت به دوره‌های زمانی مختلف، دچار تغییر و تحول می‌شوند. باگس<sup>۱</sup> (۱۹۳۲) به طور تلویحی به این مسئله اشاره داشت که آن تعداد از مسائل مرزی که موجب پیدایش اصطحکاک کشورهای همسایه در مسایل مرزی با یکدیگر می‌شوند، می‌بایست با روش‌های مناسب‌تری آن‌هم به وسیله‌ی تجدیدنظر در کارکردهای معین شده برای مرز مرتفع شوند که این امر در جهانی که به هر طریقی از سرزمین ملی با قدرت تمام حفاظت می‌شود، به ندرت مورد توجه قرار می‌گیرد.

هر چند که مرز به تنهایی دارای یک نقش و کارکرد است و آن تحدید حدود منطقه‌ای است که داخل آن، یک نوع قدرت اعمال می‌شود، اما دولت‌ها سعی دارند تا نقش‌های دیگری هم در منطقه اعمال کنند (پرسکات، ۱۹۸۷: ۷۸). در واقع، به محض این‌که یک منطقه و یا خط مرزی به وجود آمد، می‌تواند نه تنها منظره‌ی طبیعی را که جزیی از آن به شمار می‌رود، بلکه بحران سیاست‌های کشورهای مجاور را تحت تأثیر قرار دهد (پرسکات، ۱۹۸۷: ۶۱). به طور کلی، مرزهای بین‌الملل در شکل‌دهی مناسبات سیاسی و اقتصادی میان حکومت‌ها، نقش برجسته‌ای برعهده دارند، مرزها کنش مرزنشینان را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهند. شکوفایی و زوال شهرها و حوزه نفوذ آن‌ها در مجاورت مرز، بستگی به این دارد که خط مرزی، نقش‌های جدیدی برای آن‌ها پدید آورد و یا برعکس، حوزه طبیعی آن‌ها را برهم زند (میرحیدر، ۱۳۸۰: ۴۲). برای مثال، تا سال ۱۹۳۹ که دستمزدها در فرانسه بالاتر از کشورهای همسایه بوده، بسیاری از مرزنشینان بلژیک درصدد یافتن کاری در کارخانه‌های فرانسه برآمدند و بسیاری از کارخانه‌های فرانسه به خط مرزی نزدیک‌تر شدند. این امر باعث ایجاد شهرنشینی در نواحی مرزی دو کشور شد؛ شهرهایی همانند آرمانتیر و تورکوان به این دلیل ایجاد شدند.

مرز سیاسی مهمترین عامل تشخیص و جدایی یک واحد سیاسی از واحدهای دیگر است، در ضمن وجود همین خطوط است که وحدت سیاسی را در یک سرزمین که ممکن است فاقد هرگونه وحدت طبیعی یا انسانی باشد، ممکن می‌کند (میرحیدر، ۱۳۷۱: ۴۷). حافظ نیا (۱۳۸۲: ۱۹۱) پنج نقش و کارکرد به شرح زیر برای مرز قائل است:

۱- جداکنندگی: مرزها بین دو نظام سیاسی، دو حاکمیت، دو فرهنگ و دو دولت جدایی می‌اندازد.

۲- یکپارچگی: مرزها سازنده چارچوب و فضا هستند که افراد ملت، درون آن، متحد و یکسان می‌شوند.

۳- تفاوت‌سازی: مرزها، تجلی فضایی، فیزیکی، سطح توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی دو کشور را نشان می‌دهند.

۴- کشمکش: مرزها کانون ارتباط ملت‌ها و دولت‌های رقیب و متخاصم مجاور یکدیگرند.

۵- ارتباط: مرزها کانون ارتباط ملت‌ها و دولت‌ها به صورت رسمی (گمرک) و غیررسمی (رخنه‌ها و منافذ) هستند.

تکامل مرزها: جونز<sup>۱</sup> (۱۹۴۵) بر این باور بود که در شرایط ایده‌آل و طبیعی، بایستی روند تکاملی مرزهای بین‌المللی شامل یک مجموعه‌ی چهار مرحله‌ای باشند. در مرحله‌ی اول، توافق بر سر مکان تقریبی مرز می‌باشد؛ در این مرحله، مکان مرزها را به گونه‌ای تعیین می‌کنند که با عوارض خاصی مشخص شده باشد. این عوارض طبیعی، مانند رودخانه‌ها و کوه‌ها و نیز چشم‌اندازهای فرهنگی چون گذرگاه‌ها، دیوارها و بناها، در حد امکان برای شناخت دقیق مکان مرزها مورد استفاده قرار می‌گیرند. مرحله دوم، مربوط به تحدید حدود مرزها و ثبت دقیق مکان مرز بر روی تصاویر ماهواره‌ای و نقشه‌های توپوگرافیکی است. در مرحله سوم، خط مرزی بر روی زمین با کمک ابزارهای نقشه‌برداری، آن هم بر پایه‌ی توافقات صورت گرفته و اسناد تحدید حدود، نشان داده می‌شود. این فرایند به عنوان علامت‌گذاری معروف است. در علامت‌گذاری، مرزها از علائمی مانند تیرها و ستون‌های بتونی ساده تا سامانه‌های پیچیده حصارکشی و دیوارهای مجهز به سیم خاردار استفاده می‌شود. روش‌های تحدید حدود فیزیکی مرز بین دو کشور، به میزان زیادی نشان دهنده‌ی نوع روابط آن‌ها نیز می‌باشد. نگهداری یا مدیریت، آخرین مرحله از فرایند تکوین مرزها است که اشاره به اقدامات مربوط به حفظ و حراست از علائم مرزی و تصویب قوانینی دارد که به طور مستقیم در ارتباط با خود مرز می‌باشند.

1- Jones



امنیت از کلمه‌ی «آمن» به معنای بیمناک نبودن و نترسیدن گرفته شده است و به عنوان دستیابی به اطمینان و آرامش و رهایی از ترس نام برده می‌شود. امنیت در فرهنگ معین به معنای ایمن شدن، در امان بودن و بی‌بیمی تعریف شده است (معین، ۱۳۷۱: ۳۵۴). امنیت، وجود تضمین برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و روانی و بازتاب ترقی و پیشرفت آدمی است؛ امنیت، آزادی از عدم امنیت است (بوزان، ۱۹۹۷: ۱۶).

در کل باید گفت که امنیت یک کشور عبارت است از؛ داشتن یا به‌دست آوردن اطمینان نسبت به سلامت، موجودیت و مایملک، اعتبار و موقعیت و نسبت به همه چیز که زیر چتر منابع ملی قرار می‌گیرد. ناامنی زمانی بروز پیدا می‌کند که سلامت، موجودیت و مایملک و اعتبار و موقعیت یا منافع کشور یا منافع ملی یک کشور از سوی قدرت‌های دیگر تهدید می‌شود (مجتهدزاده و عسگری، ۱۳۸۵: ۴۶).

امنیت مرزی: ریشه‌ی بخش عمده‌ای از مشکلاتی که در داخل کشور بروز پیدا می‌کند را بایستی در مرزها جستجو کرد. امنیت مرز به معنای جلوگیری از هرگونه اعمال خلاف قانون در طول مرزهای یک کشور و قانونی کردن تردد اشخاص و حمل و نقل کالا و حیوانات اهلی با رعایت ضوابط قانونی و از طریق دروازه‌های مجاز مرزی است. بدیهی است که امنیت مرزها پشتوانه‌ای محکم برای امنیت با ابعاد متنوعی در داخل کشور است و هرگونه ناامنی در مرز، قادر است که در سامانه‌های اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و نظامی داخل کشور اختلال ایجاد کند و در مقابل، امنیت مطلوب قادر است در امنیت مرزی و داخلی کشور سهم بسیار برجسته‌ای را به خود اختصاص دهد (خطابی، ۱۳۸۴: ۸۵). منظور از بیشتر رعایت کردن قوانین و مقررات مرزی در تردهای مرزی و ورود و خروج کالا و وسایل مجاز و... عدم گرایش مرزبانان و مرزنشینان به کشورهای همسایه یا ملحق شدن به گروه‌های معارض است.

سابقه موضوع: دیوار چین را باید یکی از اولین طرح‌های انسانی انسداد مرزها برای واپایش مرزهای کشور و محافظت از شهروندان، جلوگیری از ورود افراد و... که زمینه‌ی ناامنی در داخل کشور را فراهم می‌آورند، دانست. این دیوار به منظور مقابله با هجوم اقوام مهاجر عشایر، مانند مغول‌ها، ترک‌ها و هون‌ها ساخته شده بود. بر اساس آخرین اطلاعاتی که اداره میراث فرهنگی چین اعلام کرده، دیوار چین یا دیوار بزرگ، بیش از دو هزار و دویست سال پیش ساخته شده است. این دیوار در امتداد ۱۵ استان، منطقه

خودمختار و شهر قرار دارد. ساخت این دیوار به دوره حکمرانی سلسله‌ی مینگ (۱۶۴۴-۱۳۶۸ قبل از میلاد) بر می‌گردد. اداره میراث فرهنگی چین مدعی شده است که طول دیوار ۲۱ هزار و ۱۹۶ کیلومتر است.<sup>۱</sup>

دیوار چین یکی از هفت اعجاز جهان است و به لحاظ زمان ساخت، طولانی‌ترین و بزرگترین مهندسی تدافعی نظامی قدیم را دارد و نشان می‌دهد که از گذشته‌های دور نیز در زمینه‌ی واپایش مرزهای کشور از طرح انسداد مرزی برای مقابله و جلوگیری با ناامنی‌ها ناشی از فراسوی مرزها به داخل کشور استفاده می‌شده است. در زیر چند عکس از این طرح انسداد مرزی آورده شده است.



تصویر شماره ۱: دیوار چین

### انسداد مرز بین ایالات متحد و مکزیک

۱- برگرفته از تارنمای اینترنتی: ima.ir (تاریخ ۹۱/۳/۲۲، کد خبر ۸۰۱۷۶۶۸۳)

ایالات متحده آمریکا از جمله کشورهایی است که از طرح انسداد مرزی بین کشور خود و مکزیک در طول مرزهای خود بهره برده است. بر اساس اظهارات صورت گرفته از سوی مسئولین این پروژه در کشور ایالات متحده، طرح انسداد مرز به معنای مسدود کردن کامل مرز نیست بلکه به معنای واپایش صحیح و ساماندهی امور مرزی است که باید زیرساخت‌های کامل آن، ایجاد و امنیت مرزها به خود مردم واگذار شود. همه‌ی مزایای دیوار مرزی در نتیجه‌ی این فرض است که اگر دیوارها ساخته شوند، ترافیک غیر قابل تعریفی در راستای عبور و مرور مرزی ایجاد می‌شود.

در راستای انجام این طرح، کنگره‌ی ایالت متحده آمریکا برای انسداد مرزی بین این کشور و مکزیک پروژه‌های عظیمی را در نظر گرفته است که ۶۷۰ مایل دیوار بین خود و مکزیک بر اساس قانون FY ، ۲۰۰۸ ایجاد کرده است که ۳۷۰ کیلومتر آن را تا ۳۱ دسامبر ۲۰۰۸ اجرایی کرده و چند صد کیلومتر آن در مرز مکزیک/تگزاس در دست اجرا است. سیاستمداران کشور آمریکا ادعا می‌کنند که ساخت ۶۷۰ مایل دیوار در امتداد مرز جنوبی ۱۹۳۳ مایلی و نادیده گرفتن مرز شمالی ۳۹۸۷ مایلی و مرز دریایی ۱۲۴۷۹ مایلی سبب می‌شود که وزارت امنیت داخلی بتواند به حفظ واپایش عملیاتی مرزهای بین‌المللی و مرزهای دریایی دست یابد. آمار گشت مرزی نشان می‌دهد که دیواره مرزی در مدخل‌های غیر قانونی کاهش می‌یابد، مهاجرت‌های غیر قابل شمارش یکی از بزرگترین دغدغه‌های بخش مرز ایالات متحده با مکزیک است.<sup>۱</sup>

از ۶۷۰ مایل دیوار مرزی که در مرز بین دو کشور ایالات متحده و مکزیک در حال ساخت است، ۳۷۰ مایل آن از نوع فنس‌های ضد عبور و مرور افراد و ۳۰۰ مایل آن ضد عبور وسایل نقلیه‌ی موتوری است. توزیع این میزان در ایالت‌های کشور ایالات متحده به این شکل است؛ ایالت کالیفرنیا دارای ۹۰ مایل دیوار مرزی که از این مقدار ۷۸ مایل آن ضد عبور و مرور عابرین و ۱۲ مایل آن ضد عبور و مرور وسایل نقلیه است. ایالت نیومکزیکو دارای ۱۱۴ مایل دیوار مرزی که از این مقدار، ۱۳ مایل آن ضد عبور و مرور عابرین و ۱۰۱ مایل آن ضد عبور و مرور وسایل نقلیه است. ایالت تگزاس دارای ۱۴۹ مایل دیوار مرزی است که همگی آن ضد عبور و مرور عابرین است. ایالت آریزونا دارای

۱- برگرفته از تارنمای اینترنتی: [www.no-border-wall.com](http://www.no-border-wall.com)

۳۱۷ مایل دیوار مرزی که از این مقدار ۱۳۰ مایل آن ضد عبور و مرور عابرین و ۱۸۷ مایل آن ضد عبور و مرور وسایل نقلیه است (سی کیو ریسرچر، ۲۰۰۸).

مرز بین اسرائیل و فلسطین: ایده‌ی ایجاد دیوار مرزی بین اسرائیل و فلسطین برای اولین بار در سال ۱۹۹۲ توسط نخست وزیر اسحاق رابین پس از قتل دختر نوجوان اسرائیل در بیت المقدس پیشنهاد شد. رابین گفت؛ اسرائیل باید غزه را از تلاویو برای به حداقل رساندن اصطحکاک بین مردم جدا کند. پس از وقوع حوادث خشونت بار در نوار غزه در ماه اکتبر سال ۱۹۹۴، رابین موضع خود را اعلام کرد که ما باید تصمیم در جداسازی مرز و وضوح آن بگیریم. بدون مشخص کردن مرز، هرکس می‌تواند دخالت کند و ۱/۸ میلیون عرب برای حمایت حماس هجوم می‌آورند. بخش اول این دیوار به عنوان یک مانع در مذاکرات پیمان اسلو در سال ۱۹۹۴ ساخته شد. مرز بین بت هفر و تولکرام پس از حمله در تقاطع حشرون در نزدیکی شهر نتانیا مورد حمله قرار گرفت. رابین هدف خود از اجرای این طرح را اینگونه بیان می‌کند؛ این مسیر باید به جدایی منجر شود، هرچند با توجه به مرزهای قبل از سال ۱۹۶۷ باشد.

در اوایل سال ۱۹۹۵، کمیسیون شاهال توسط اسحاق رابین تاسیس شد که مشخص کند، چگونه یک مانع جغرافیایی بین اسرائیل و فلسطین ایجاد شود. نخست وزیر اسرائیل، اهود باراک، قبل از کمپ دیوید ۲۰۰۰ با یاسر عرفات ملاقات کرد و قول داد که یک دیوار جدا کننده برای تقویت هویت ملی و استقلال ایجاد کند، پس از شیوع خشونت فلسطینی در سال ۲۰۰۲، اسرائیل شروع به ساخت و ساز یک مانع در بسیاری از مناطق مرزی در داخل رژیم اشغالگرقدس کرد. دادگاه عالی اسرائیل با اشاره به شرایط و تاریخچه‌ی شروع به ساخت و ساز، ادعا کرده است که اسرائیل برای دفاع از شهروندان خود در برابر اقدامات تروریستی اقدام به انجام این کار کرده است.

دیوار مرزی ملیله: دیوار مرزی ملیله مانع جدا کردن مراکش و شهر خودمختار ملیله اسپانیا است. دیوار مرزی ملیله توسط اسپانیا ساخته شد و هدف آن جلوگیری از مهاجرت و قاچاق بیان شد. این دیوار مرزی از سیم‌های تیغ‌دار با هزینه ۳۳ میلیون یورویی اسپانیا و به طول یازده کیلومتر و ارتفاع سه متر احداث شده و در آن کابل‌های زیر زمینی متصل به نورافکن، حسگرها، دوربین‌های ویدئویی و... برای واپایش مرکزی تعبیه شده است. در سال ۲۰۰۵ ارتفاع این دیوار مرزی دو برابر شد. این حصار تاکنون

توانسته است در مقابله با واپایش بهتر مهاجرین و جلوگیری از مهاجرین غیرقانونی و قاچاق کالا موفق باشد.<sup>۱</sup>

اقدامات انجام شده در خصوص انسداد مرزهای شرقی: اقدامات متنوعی در انسداد مرز سیستان و بلوچستان با دو کشور پاکستان و افغانستان برای پیشگیری و جلوگیری از ورود مواد مخدر و کاروان‌های دخیل در ترانزیت مواد مخدر، حضور اشرار و... به این شرح تا سال ۱۳۹۲ صورت پذیرفته است؛ ۱- احداث ۱۰۰ کیلومتر دیوار بتنی در مناطق مسکونی زابل و میرجاوه؛ ۲- احداث ۲۱۰ برجک دیده‌بانی؛ ۳- استقرار و نصب تعداد زیادی دوربین‌های مدار بسته؛ ۴- احداث ۴۸۰ کیلومتر کانال در مرزها (قسمت‌های مسدود شده بخش‌هایی را شامل می‌شود که بیشتر در مسیر حرکت کاروان‌های مواد مخدر و درگیری‌های مرزی قرار دارد). در منطقه‌ی جنوبی بلوچستان در محدوده‌ی ریندان به سمت جنوب، احداث کانال صورت گرفته و این عملیات از انتهای جکیگور تا دشت پیشین و در نهایت تا دریا ادامه یافته است. بیشتر عملیات انسداد در مرزهای استان با حفر کانال‌های چهار در پنج متر صورت گرفته است. با احداث کانال، کاروان‌های خودرویی قادر به حرکت در منطقه و عبور از مرز نیستند. در منطقه مرزی زابل دیواری بتنی ساخته شده و ۱۴۰ برجک نگهبانی در دریاچه‌ی هامون نصب شده است (برجک دیده‌بانی به فاصله یک کیلومتر و مسدود شدن منطقه زابل به طور کامل). در منطقه‌ی بلوچستان در حوزه میرجاوه، ۶۰ کیلومتر دیوار بتنی ساخته شده و ساخت آن همچنان ادامه دارد.

با وجود استقرار یگان‌های فرماندهی مرزبانی در اکثر طول خط مرز، هنوز نواحی وجود دارد که فاقد انسداد می‌باشد. به عنوان مثال در حدود ۲۴۰ کیلومتر از طول مرزی (در دو مقطع ۱۸۰ کیلومتری و ۶۰ کیلومتری) به علت کوهستانی بودن، هیچگونه واحد مرزی (پاسگاه - برجک و...) مستقر نبوده و در واقع در این مناطق خلاء انسداد مرز کاملاً مشهود است.

### روش تحقیق:

۱- برگرفته از تارنمای اینترنتی: [en.wikipedia.org/wiki/Melilla\\_border\\_fence](http://en.wikipedia.org/wiki/Melilla_border_fence)

به طور کلی روش‌های تحقیق را می‌توان با توجه به دو ملاک؛ الف) هدف تحقیق به؛  
 ۱- تحقیقات بنیادی، ۲- تحقیقات کاربردی و ۳- تحقیق و توسعه و ب) نحوه گردآوری  
 داده‌ها تقسیم کرد (سرمد و دیگران، ۱۳۸۱: ۷۸).

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، اسنادی-  
 پیمایشی است، به این نحو که مبانی نظری شامل پیشینه تحقیق و نظریات مرتبط با  
 انسداد مرزها، شناسایی و احصاء شده و سپس با تهیه پرسشنامه، نظر صاحب نظران و  
 خبرگان مرتبط با موضوع اخذ شد.

تحقیق حاضر به دلیل این که از تعدادی پرسشنامه برای بررسی میزان بررسی تأثیر  
 طرح انسداد مرز بر امنیت استان سیستان و بلوچستان استفاده می‌کند، یک تحقیق  
 توصیفی-پیمایشی است. این تحقیق همچنین پیمایشی از نوع مقطعی است، زیرا در  
 روش مقطعی، گردآوری داده‌ها درباره یک یا چند صفت، در یک مقطع از زمان از طریق  
 نمونه‌گیری از جامعه انجام می‌شود (سرمد و دیگران، ۱۳۸۱: ۸۳).

#### جامعه آماری:

جامعه آماری این تحقیق شامل خبرگان و صاحب نظران مرتبط با موضوع در سطح  
 استان سیستان و بلوچستان اعم از نظامی، انتظامی، مرزبانی، قضایی و دیگر افراد مرتبط  
 بوده که حداقل بیش از ۴ سال در استان دارای سابقه کار می‌باشند.

نمونه آماری و روش نمونه‌گیری: در این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده  
 استفاده شده است. در این روش، هر عضوی در جامعه برای انتخاب شدن به منزله‌ی  
 یک آزمودنی از شانس مساوی و معین برخوردار است و هنگامی که به این نحو اعضاء را  
 از جامعه استخراج می‌کنیم، این احتمال به میزان زیادی وجود دارد که الگوهای توزیع  
 ویژگی‌های مورد علاقه در جامعه، در آزمودنی‌هایی که برای نمونه خود برگزیده‌ایم نیز  
 موجود باشد. این طرح نمونه‌گیری، از حداقل تورش برخوردار است و دارای بیشترین  
 قدرت تعمیم‌پذیری است (دانایی‌فرد، الوانی و آذر، ۱۳۸۳: ۳۹۸).

نمونه آماری این بخش از تحقیق، شامل خبرگان و صاحب نظران مرتبط با موضوع در  
 سطح استان سیستان و بلوچستان اعم از نظامی، انتظامی، مرزبانی، قضایی و دیگر افراد

مرتبط بوده که بیش از ۴ سال در استان دارای سابقه کار هستند که به روش تمام شماری و در دسترس نسبت به جمع‌آوری اطلاعات اقدام شده است که تعداد آنان ۶۱ نفر شامل ۵۵ نفر مرد و شش نفر زن بوده است.

### جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

آمار توصیفی پاسخ‌گویان: ۹۰/۲ درصد از پاسخ‌گویان را مردان و ۹/۸ درصد را زنان به خود اختصاص داده‌اند. اکثر پاسخ‌گویان (۶۷/۸ درصد) در گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال بوده‌اند. ضمن آن که میانگین سن پاسخ‌گویان، ۳۶/۶ سال با انحراف معیار ۶/۰ سال می‌باشد. اکثر پاسخ‌گویان (۵۴/۱ درصد) را افراد با تحصیلات لیسانس به خود اختصاص داده‌اند. نوع شغل اکثر پاسخ‌گویان (۶۵/۶ درصد) انتظامی بوده است، سنوات خدمت اکثر پاسخ‌گویان، بین ۱۰ تا ۱۵ سال (با ۳۲/۸ درصد) و ۱۵ تا ۲۰ سال (با ۲۳ درصد) قرار داشته است. ضمن آن که میانگین سنوات خدمت پاسخ‌گویان، ۱۶/۱ سال با انحراف معیار ۵/۹ سال است.

در این مقاله تلاش کرده‌ایم تا میزان تأثیر انواع انسدادها (نصب سیم خاردار، حفر کانال و خاکریز، گسترش پاسگاه‌ها و ساخت برجک‌های دیده‌بانی، ساخت دیوارهای بتنی و نصب دوربین‌های مداربسته) در مرزهای استان سیستان و بلوچستان را بر شاخص‌های، مدیریت و واپایش بیشتر بر مرزها، کاهش تحرکات اشراق، جلوگیری از خروج تولیدات داخلی، افزایش کشفیات مواد مخدر و کالای قاچاق، مهار پیاده‌ای و خودرویی، جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر و کالای قاچاق را از دیدگاه صاحب نظران و خبرگان، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهیم.

### آمار استنباطی

توصیف نظرات پاسخ‌گویان در خصوص میزان تأثیر سیم خاردار بر شاخص‌های مختلف: از دیدگاه پاسخ‌گویان، سیم خاردار بیشترین تأثیر را به ترتیب بر شاخص‌های؛ مهار حرکت خودرویی، افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق و جلوگیری از خروج سوخت از کشور و کمترین تأثیر را نیز به ترتیب بر شاخص‌های؛ مهار پیاده‌ای، جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر و مدیریت و واپایش بیشتر مرز داشته است.

جدول ۱: اولویت‌بندی شاخص‌های مختلف بر اساس میانگین میزان تأثیر سیم خاردار بر آنها

ردیف	عنوان	میانگین (از ۱۰۰ نمره)
۱	مهار حرکت خودروبی	۵۵/۶
۲	افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق	۵۵/۶
۳	جلوگیری از خروج سوخت از کشور	۵۴/۳
۴	جلوگیری از خروج تولیدات داخلی	۵۳/۱
۵	جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق	۵۲/۰
۶	کاهش تحرکات اشرا	۵۱/۸
۷	افزایش کشفیات انواع مواد مخدر	۴۹/۱
۸	مدیریت و واپایش بیشتر مرز	۴۲/۱
۹	جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر	۴۰/۹
۱۰	مهار پیاده‌ای	۴۰/۷

مقایسه میزان تأثیر حفر کانال بر شاخص‌های مختلف: از دیدگاه پاسخگویان، حفر کانال بیشترین تأثیر را به ترتیب بر شاخص‌های؛ مهار حرکت خودروبی و جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق و کمترین تأثیر را نیز به ترتیب بر شاخص‌های؛ مهار پیاده‌ای و مدیریت و واپایش بیشتر مرز داشته است.

جدول ۲: اولویت‌بندی شاخص‌های مختلف بر اساس میانگین میزان تأثیر حفر کانال بر آن‌ها

ردیف	عنوان	میانگین (از ۱۰۰ نمره)
۱	مهار حرکت خودروبی	۶۳/۲
۲	جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق	۵۸/۹
۳	افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق	۵۶/۹
۴	جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر	۵۶/۶
۵	افزایش کشفیات انواع مواد مخدر	۵۶/۵
۶	جلوگیری از خروج سوخت از کشور	۵۴/۷
۷	کاهش تحرکات اشرا	۵۳/۹
۸	جلوگیری از خروج تولیدات داخلی	۵۲/۲
۹	مدیریت و واپایش بیشتر مرز	۴۹/۶
۱۰	مهار پیاده‌ای	۴۲/۲

مقایسه میزان تأثیر احداث خاکریز بر شاخص‌های مختلف: از دیدگاه پاسخگویان، احداث خاکریز بیشترین تأثیر را به ترتیب بر شاخص‌های؛ افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق، جلوگیری از خروج سوخت از کشور و جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق و کمترین تأثیر را نیز به ترتیب بر شاخص‌های؛ مهار پیاده‌ای، کاهش تحرکات اشرا و افزایش کشفیات انواع مواد مخدر داشته است.

جدول ۳: اولویت‌بندی شاخص‌های مختلف بر اساس میانگین میزان تأثیر احداث خاکریز بر آن‌ها



ردیف	عنوان	میانگین (از ۱۰۰ نمره)
۱	افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق	۵۵/۹
۲	جلوگیری از خروج سوخت از کشور	۵۲/۷
۳	جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق	۵۲/۲
۴	مدیریت و واپایش بیشتر مرز	۴۹/۶
۵	جلوگیری از خروج تولیدات داخلی	۴۸/۶
۶	مهار حرکت خودروبی	۴۶/۹
۷	جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر	۴۵/۳
۸	افزایش کشفیات انواع مواد مخدر	۴۳/۶
۹	کاهش تحرکات اشراق	۴۳/۳
۱۰	مهار پیاده‌ای	۳۶/۰

مقایسه میزان تأثیر احداث پاسگاه بر شاخص‌های مختلف: از دیدگاه پاسخگویان، احداث پاسگاه بیشترین تأثیر را به ترتیب بر شاخص‌های؛ جلوگیری از خروج سوخت از کشور، مهار حرکت خودروبی و کاهش تحرکات اشراق و کمترین تأثیر را نیز به ترتیب بر شاخص‌های، جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق، جلوگیری از خروج تولیدات داخلی و جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر داشته است.

جدول ۴: اولویت‌بندی شاخص‌های مختلف بر اساس میانگین میزان تأثیر احداث پاسگاه بر آن‌ها

ردیف	عنوان	میانگین (از ۱۰۰ نمره)
۱	جلوگیری از خروج سوخت از کشور	۶۸/۰
۲	مهار حرکت خودروبی	۶۷/۹
۳	کاهش تحرکات اشراق	۶۷/۷
۴	مدیریت و واپایش بیشتر مرز	۶۶/۹
۵	افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق	۶۶/۴
۶	مهار پیاده‌ای	۶۳/۳
۷	افزایش کشفیات انواع مواد مخدر	۶۱/۹
۸	جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر	۶۰/۱
۹	جلوگیری از خروج تولیدات داخلی	۵۹/۷
۱۰	جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق	۵۷/۳

میزان تأثیر گسترش و ساخت برجک‌های دیدبانی بر شاخص‌های مختلف: از دیدگاه پاسخگویان، گسترش و ساخت برجک‌های دیدبانی بیشترین تأثیر را به ترتیب بر شاخص‌های؛ جلوگیری از خروج تولیدات داخلی، مهار حرکت خودروبی و افزایش

کشفیات انواع کالای قاچاق و کمترین تأثیر را نیز به ترتیب بر شاخص‌های؛ مدیریت و واپایش بیشتر مرز و جلوگیری از خروج سوخت از کشور داشته است.

جدول ۵: اولویت‌بندی شاخص‌های مختلف بر اساس میانگین میزان تأثیر گسترش و ساخت برجک‌های دیدبانی

ردیف	عنوان	میانگین (از ۱۰۰ نمره)
۱	جلوگیری از خروج تولیدات داخلی	۶۷/۲
۲	مهار حرکت خودرویی	۶۶/۹
۳	افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق	۶۶/۷
۴	جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق	۶۵/۷
۵	جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر	۶۴/۳
۶	مهار پیاده‌ای	۶۲/۹
۷	افزایش کشفیات انواع مواد مخدر	۶۲/۱
۸	کاهش تحرکات اشراق	۶۱/۹
۹	جلوگیری از خروج سوخت از کشور	۵۹/۰
۱۰	مدیریت و واپایش بیشتر مرز	۵۶/۰

مقایسه میزان تأثیر ساخت دیوارهای حائل بر شاخص‌های مختلف: از دیدگاه پاسخگویان، ساخت دیوارهای حائل بیشترین تأثیر را به ترتیب بر شاخص‌های؛ جلوگیری از خروج تولیدات داخلی، مهار پیاده‌ای و «مهار حرکت خودرویی و کمترین تأثیر را نیز به ترتیب بر شاخص‌های؛ افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق و افزایش کشفیات انواع مواد مخدر داشته است.

جدول ۶: اولویت‌بندی شاخص‌های مختلف بر اساس میانگین میزان تأثیر ساخت دیوارهای حائل بر آن‌ها

ردیف	عنوان	میانگین (از ۱۰۰ نمره)
۱	جلوگیری از خروج تولیدات داخلی	۶۷/۸
۲	مهار پیاده‌ای	۶۶/۷
۳	مهار حرکت خودرویی	۶۶/۴
۴	جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر	۶۴/۸
۵	مدیریت و واپایش بیشتر مرز	۶۴/۶
۶	جلوگیری از خروج سوخت از کشور	۶۴/۶
۷	کاهش تحرکات اشراق	۶۲/۳
۸	جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق	۶۲/۱
۹	افزایش کشفیات انواع مواد مخدر	۶۱/۴
۱۰	افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق	۶۰/۴

مقایسه میزان تأثیر وسایل الکترونیکی و اپتیکی بر شاخص‌های مختلف: از دیدگاه پاسخگویان، وسایل الکترونیکی و اپتیکی بیشترین تأثیر را به ترتیب، بر شاخص‌های؛ کاهش تحرکات اشرار و جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر و کمترین تأثیر را نیز به ترتیب بر شاخص‌های؛ افزایش کشفیات انواع مواد مخدر و جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق داشته است.

جدول ۷: اولویت‌بندی شاخص‌های مختلف بر اساس میانگین میزان تأثیر وسایل الکترونیکی و اپتیکی بر آن‌ها

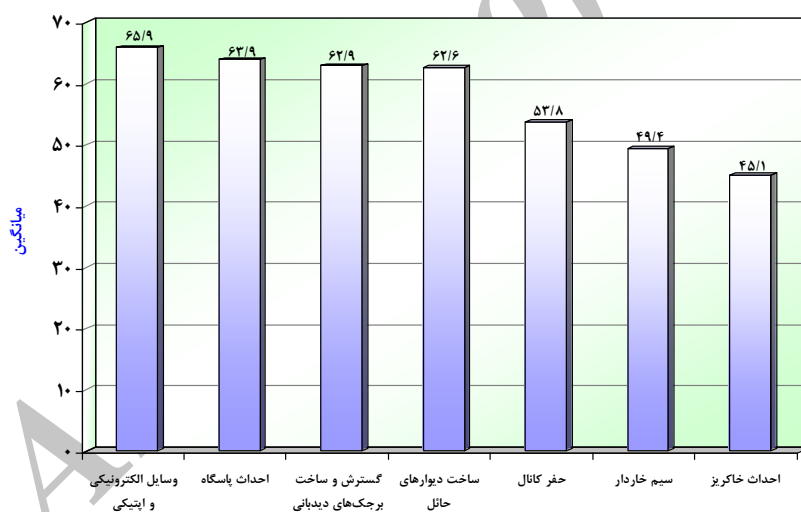
ردیف	عنوان	میانگین (از ۱۰۰ نمره)
۱	کاهش تحرکات اشرار	۷۱/۱
۲	جلوگیری از ورود انواع مواد مخدر	۷۰/۲
۳	مدیریت و واپایش بیشتر مرز	۶۸/۵
۴	مهار حرکت خودروبی	۶۸/۲
۵	افزایش کشفیات انواع کالای قاچاق	۶۷/۴
۶	جلوگیری از خروج سوخت از کشور	۶۶/۴
۷	جلوگیری از خروج تولیدات داخلی	۶۶/۲
۸	مهار پیاده‌ای	۶۴/۰
۹	جلوگیری از ورود انواع کالای قاچاق	۶۲/۷
۱۰	افزایش کشفیات انواع مواد مخدر	۶۱/۸

مقایسه میزان تأثیر اقدامات مختلف صورت گرفته بر امنیت شرق کشور: به منظور مقایسه میزان تأثیر اقدامات مختلف صورت گرفته بر امنیت شرق کشور و اولویت‌بندی این اقدامات، از آزمون تحلیل واریانس فریدمن استفاده شد که نتایج این آزمون در جدول زیر آمده است.

جدول ۸: نتایج آزمون تحلیل واریانس فریدمن برای مقایسه میزان تأثیر اقدامات مختلف صورت گرفته بر امنیت شرق کشور

سطح معنی دار (Sig.)	درجه آزادی	مقدار آماره خی دو	تعداد	مقایسه تأثیر اقدامات مختلف
۰/۰۰۰	۶	۵۵/۷۲۴	۵۵	

با توجه به سطح معنی داری ( $\text{sig}=0/000$ ) به دست آمده، با بیش از ۹۵ درصد اطمینان می توان گفت که بین میزان تأثیر اقدامات مختلف صورت گرفته بر امنیت شرق کشور، تفاوت معنی داری وجود دارد که با توجه به میانگین های به دست آمده می توان این اقدامات را از نظر میزان تأثیر آن ها مطابق نمودار زیر اولویت بندی کرد. همان طور که ملاحظه می شود از دیدگاه پاسخگویان، وسایل الکترونیکی و اپتیکی و احداث پاسگاه بیشترین تأثیر و احداث خاکریز و سیم خاردار کمترین تأثیر را بر امنیت شرق کشور داشته اند.



نمودار ۱: مقایسه میانگین میزان تأثیر اقدامات مختلف صورت گرفته بر امنیت شرق کشور

## پیشنهادها:

۱. اگر مقرر است که احداث دیوارهای بتنی ادامه پیدا کند، سعی شود تا این دیوارها دقیقاً بر روی نقطه مرزی ساخته شود، زیرا هم اکنون مشکلاتی را برای کشاورزان و حتی مأموران ایجاد کرده است.
۲. اولویت قرار گرفتن وسایل الکترونیکی و اپتیکی و احداث پاسگاه در انسداد مرز با عنایت به تأثیر بالای آنها و تأثیر کمتر احداث خاکریز و سیم خاردار در برنامه‌های انسداد مرز.
۳. دقت کافی در گزینش، جذب و به کارگیری مرزبانان، با توجه به تأثیر حضور نیروهای متدین، پاک و مخلص در مرزبانی.
۴. ایجاد تمهیدات لازم در بهسازی بازارچه‌ها، با عنایت به مسدود شدن مرز و بروز مشکل برای برخی از بازارچه‌ها.
۵. در نظر گرفتن پیامدهای مثبت و منفی طرح انسداد مرز در کنار یکدیگر و حرکت به‌منظور تقویت پیامدهای مثبت و از بین بردن یا کاهش پیامدهای منفی.
۶. افزایش اعتبارهای عمرانی مرزها به منظور احداث پاسگاه‌ها، برجک‌ها و راه‌ها و گذرگاه‌های مناسب در راستای بستن مرزها از طریق حفر کانال و یا احداث دیوارهای بتنی یا خرید وسایل الکترونیکی و توسعه تجهیزات الکترواپتیکی در مرزها و استمرار نگهداشت تجهیزات برای آماده به‌کار بودن آنها.
۷. افزایش درآمد سرانه نیروی انتظامی و نیروهای حفاظت از مرز برای کاهش تبانی.
۸. افزایش درآمد سرانه مرزنشینان و همچنین ایجاد اشتغال و توجه ویژه به معیشت مرزنشینان برای کاهش گرایش به انجام فعالیت‌های غیرقانونی مثل قاچاق کالا و...
۹. تصویب قوانین شدید بازدارنده در خصوص جلوگیری از تردد غیر مجاز و و اخذ جرایم سنگین از تردد کنندگان غیر مجاز.

۱۰. سرمایه گذاری در صنایع اشتغالزا و نیز تخصیص اعتبارات برای رونق کشاورزی و صنایع جانبی مثل سرمایه‌گذاری در صنایع شیلات به ویژه در مناطق دارای مرزهای آبی مانند چابهار.
۱۱. گسترش رسمی معابر و گلوگاه‌های تجاری و ارتباطی در مناطق مرزی برای جلوگیری از تردهای غیر مجاز.
۱۲. کاهش حساسیت‌های قومی- فرهنگی در مناطق مرزی و تقویت هویت ملی آنها با استفاده از امکانات رسانه‌ای.
۱۳. ایجاد بازارچه‌های جدید مرزی و سرمایه‌گذاری در بخش اقتصادی به ویژه در نواحی روستایی و مناطق مرزی و نظارت دقیق بر کار بازارچه‌ها.
۱۴. اعطای امتیازهایی برای مرزنشینان که موجب یاری مرزبانان برای حفظ و حراست از مرزها می‌شوند.
۱۵. ایجاد زمینه‌های مناسب به منظور تحقق برنامه‌های سند چشم‌انداز در خصوص تولید اشتغال و فقرزدایی در مناطق مرزی با توجه به منابع انسانی و... در مرز سیستان.
۱۶. کالاهایی که از مسیر رسمی وارد می‌شوند در بازارچه‌های مرزی، ساماندهی شوند و اینگونه مسیرها از لحاظ مراودات قانونی مورد توجه قرار گیرند و به صورت خاص نسبت به اصلاح و بازسازی بازارچه‌ها اقدام شود.
۱۷. تخصیص تجهیزات و منابع انسانی متخصص برای تعمیر و نصب وسایل الکترونیکی در مرزها.
۱۸. بهتر است به جای استفاده از منابع انسانی از تجهیزات و فناوری‌های جدید در واپایش و مدیریت مرزها استفاده شود.
۱۹. استفاده همزمان از دیوارهای بتنی، پاسگاه و برجک مجهز به وسایل الکترونیکی به‌منظور واپایش بیشتر بر مرز.

- افتخاری، اصغر (۱۳۸۱). ساختار و تأویل امنیت. فصلنامه مطالعات راهبردی سال پنجم، شماره ۱، بهار ۱۳۸۱.
- پیله‌ور، جعفر (۱۳۸۵). سازمان و وظایف مرزبانی. تهران: معاونت آموزش دانشگاه علوم انتظامی.
- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۲). جغرافیای سیاسی ایران. تهران: انتشارات سمت.
- خلعتبری، فیروزه (۱۳۸۱). بررسی ابعاد استراتژیک قاچاق کالا در استان سیستان و بلوچستان.
- خطابی، غلامحسین (۱۳۸۴). مرزبانی. تهران: معاونت آموزش ناجا.
- عندلیب، علی رضا (۱۳۷۰). پایه و اصول آمایش مناطق مرزی. تهران: دانشکده دافوس دانشگاه علوم انتظامی امین.
- درانی، کمال (۱۳۸۰). بررسی نمادها و نشانه‌های امنیت در ساختار خیالی و نمادگرایی نوجوانان شهر تهران. مجله روان شناسی و علوم تربیتی، سال ۳۱، شماره دوم.
- روزنامه خراسان (پنج‌شنبه ۱۳۹۰/۰۲/۲۲). نقش عوامل فرهنگی و اقتصادی در ایجاد امنیت پایدار در مناطق مرزی. شماره انتشار ۱۷۸۳۳.
- شریعتی، سعید (۱۳۸۴). بررسی احساس امنیت عمومی در استان خراسان. مشهد: پژوهشکده اقبال، جهاد دانشگاهی مشهد.
- ساروخانی، باقر؛ نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵). بررسی امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت؛ در تهران. مجله اینترنتی فصل نو، سال دوم.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه (۱۳۷۶). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: مؤسسه انتشارات آگاه.
- گروسی، سعیده و همکاران (۱۳۸۵). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت، مطالعه موردی دانشجویان.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۶). جامعه شناسی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- کریمی‌پور، یدالله پور (۱۳۸۱). ایران و همسایگان منابع تنش و تهدید. تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- مجتهدزاده، فیروز و سهراب عسگری، (۱۳۸۴). ---
- میر حیدر، دره (۱۳۷۱). مبانی جغرافیای سیاسی. تهران: انتشارات سمت.
- میر حیدر، دره (۱۳۷۷). قابلیت‌ها و کاربردهای جغرافیای سیاسی. تهران: انتشارات اطلاعات جغرافیای سیاسی.

- Adu-Mireku, Samuel. (2002). Fear of Crime Among Residents of ThreeCommunities in Accra, Ghana, International Journal of Comparative Sociology.IJCS 43(2):153-168.
- Ferguson, Kritstin M. & Chales H. Mindel.(2007). Modeling Fear of Crime in Dallas Neighborhoods: A Test of Social Capital Theory, Crime & Delinquency,Volume 53, Number 2, Aapril 2007, 322-349.
- Prescottt J.R.V.(1987) Political frontiers and boundaries:, Allen and Unwin, London,
- Buzan, Barry (1997) Security: A New Framework for Analysis: Ole Wæver and Jaap de Wilde. Lynne Rienner Publishers Inc.
- Masci David (2001) –u.s- mexico Relations, CQ-Resercher.

Archive of SID